

ХАВСРАЛТ 3. ДИПЛОМЫН АЖИЛ БИЧИХ ЗААВАР

**С.ДОВЧИНГИЙН НЭРЭМЖИТ,
ХӨДӨЛМӨРИЙН ГАВЬЯАНЫ УЛААН ТУГИЙН ОДОНТ
САНХҮҮ ЭДИЙН ЗАСГИЙН ИХ СУРГУУЛЬ**

ЭКОНОМИКСИЙН ТЭНХИМ

ДИПЛОМЫН АЖИЛ БИЧИХ ЗААВАР

УЛААНБААТАР, 2018

Санхүү эдийн засгийн их сургуулийн Экономиксийн тэнхимийн “Эдийн засаг” хөтөлбөрийн төгсөх курсын оюутнууд бакалаврын зэрэг горилсон төгсөлтийн дипломын ажил бичихдээ СЭЗИС-ийн “Бакалаврын зэрэг горилсон дипломын төслийн бичилт хийх ерөнхий шаардлага, формат” болон энэхүү зааврыг удирдамж болгоно.

Дипломын ажил нь судалгааны зорилго, судлагдсан байдлын тойм, судалгааг хэрхэн хийсэн талаарх танилцуулга, шинжилгээний арга, үндсэн үр дүнг илэрхийлсэн хүснэгт, график, диаграмм, дүн шин-жилгээ, дүгнэлт, хавсралт зэргийг агуулсан судалгааны тайлан юм.

Дипломын ажилдаа судалгааны зорилго, судлагдсан байдал, үр дүн, санааг шинэлэг гэж үзэж буй үндэслэл, үр дүнд ямар аргаар хүрсэн зэргийг дэлгэрэнгүй тайлбарлан бичнэ. Хэрвээ асуудал шийдвэрлэх хэлбэрээр бичигдсэн бол тухайн асуудалтай холбоотой өнөөгийн байдал, судалгаанд хэрэглэсэн арга, тоон болон чанарын үзүүлэлтүүдэд дүн шинжилгээ хийж гаргасан олон боломжит хувилбарууд, эдгээрээс хамгийн оновчтойг нь сонгох шинжүүр, оновчтой хувилбар зэргийг багтаан бичнэ.

ЕРӨНХИЙ БҮТЭЦ, АГУУЛГА, ШААРДЛАГА

Дипломын ажил нь дараах нийтлэг шаардлагыг хангасан байна. Үүнд:

- Дипломын ажлыг бичихдээ **заавал** өөрийн үгээр, тодруулбал, бусдаас хуулахгүйгээр бичих бөгөөд хэрэв бусдын ажлаас ямар нэг өгүүлбэр эсвэл параграф шууд авахаар бол эх сурвалжийг **заавал** дурдах шаардлагатай. Энэ бол олон улсад тавигддаг академик шаардлага юм.
- Өгүүлбэрүүд нь ойлгомжтой, аль болох богино бичигдсэн, товч, хураангуй байх
- Зангилаа асуудал, санаандаа анхаарлаа төвлөрүүлсэн байх
- Нэг зүйлээс нөгөө рүү, эсвэл нэг бүлгээс нөгөөд оновчтой шилжсэн байх
- Үгийн сонголт ончтой, зөв байх
- Өгөгдөл, үзүүлэлтүүд үнэн бодитой байх
- Санаа нь логик зөрчилгүй байх
- Бүлгүүд зөв хуваарилагдсан, логик дэс дараалалтай байх
- Бусад бүлэгт гарсан санааг дахин давтахгүй байх
- Эшлэл, ном зүйг зохих шаардлагын дагуу хийсэн байна.

Судалгааны зорилго, онол аргазүйн бүдүүвч, судалгааны арга аргазүй, таамаглал, өгөгдөл цуглуулах арга, задлан шинжилгээ хийсэн байдал, үр дүнг оновчтой, товч илэрхийлнэ.

Эконометрикийн үнэлгээний хувьд программ хангамж ашигласан тохиолдолд үндсэн текст дотор эцсийн үнэлгээний үр дүнг дараах хүснэгт хэлбэрээр харуулна.

ТАЙЛБАРЛАГЧ ХУВЬСАГЧИД	(1)	(2)	(3)
...	...*				
...	(...)				
...	... **				
...	(...)				
...	... ***				
...	(...)				
...					
...					
R²					
ТҮҮВРИЙН ТОО					

Тайлбар: - Хаалтанд тухайн коэффициентийн стандарт алдааг бичив.

- *, **, *** харгалзан 10 хувь, 5 хувь, 1 хувийн ач холбогдлын түвшинд харгалзах коэффициентийг илэрхийлнэ.

Харин үнэлгээний дэлгэрэнгүй үр дүн (Estimation Output, Actual, Fitted, Residual Graph гэх мэт)-г хавсралтад дугаарлан үзүүлнэ. Үнэлгээ хийсэн тоон болон чанарын мэдээллийг хавсралтад дугаарлан оруулна.

Дипломын ажил нь дараах үндсэн бүтэцтэй байна.

- Удиртгал хэсэг
- Үндсэн хэсэг
- Төгсгөл хэсэг.

УДИРТГАЛ ХЭСЭГ

ДИПЛОМЫН НЭР: Маш товч, тодорхой байдлаар судалгааны агуулгыг бүрэн илэрхийлсэн байна. Дипломын нэр нь хоёр хэсэгтэй байж болно. Энэ тохиолдолд эхний хэсэг нь судалгааны агуулгыг илэр-хийлсэн гол нэр болох ба хоёр дахь хэсэг нь нэмэлт, нарийв-чилсан, судалгааны хүрээг тодруулсан, товч тайлбар хийх үүрэгтэй.

ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА: Энэ хэсэг нь судалгааны ажлын товчлол юм. Судалгааны ажилд дэвшүүлсэн таамаглал, судалгааны зорилго, хэрэглэгдсэн судалгааны арга, аргазүй, үр дүнг товч танилцуулж, тусгай хуудсанд бичнэ. Судалгааны ажлын уншигчид хүрэх хамгийн анхны хандалт болно. Өөрөөр хэлбэл, дипломын ажилд тодорхой зорилго тавиад, тодорхой аргуудыг ашиглан, тодорхой үр дүнд хүрсэн гэсэн логик дараалалтай 3-4 өгүүлбэрээр бичигдсэн байна.

ЭДИЙН ЗАСГИЙН БҮТЭЭЛИЙН СЭТГҮҮЛИЙН АНГИЛЛЫН ИНДЕКС: Тухайн дипломын ажил олон улсын хэмжээнд мөрддөг эдийн засгийн бүтээ-лийн сэтгүүлийн нэгдсэн ямар ангилалд хамрагдаж байгааг тодорхойлж, индексийг бичнэ.

ТҮЛХҮҮР ҮГ: Дипломын ажлын судалгааны асуудлын талбарыг илэрхийлэх 5-аас багагүй эдийн засгийн нэр томъёог бичнэ.

ГАРЧИГ: Дипломын ажлын ерөнхий бүтэц, бүлэг, дэд хэсгүүдийг хуудасны дугаартайгаар бичнэ.

ХҮСНЭГТ, ЗУРАГ, ХАВСРАЛТЫН ЖАГСААЛТ: Судалгааны ажил доторх хүснэгт, зургийн нэр, хавсралт материалуудын байрлаж буй хуудасны дугаар тусгай хуудсанд бичигдэнэ.

ТОВЧИЛСОН ҮГ БОЛОН НЭР ТОМЬЁОНЫ ЖАГСААЛТ: Судалгааны ажилд орсон хураангуй нэр томьёог цагаан толгойн дэс дарааллаар дэлгэрэнгүй нэртэй нь зэрэгцүүлэн жагсааж тусгай хуудсанд бичнэ.

ҮНДСЭН ХЭСЭГ

ОРШИЛ: Судалгааны ажлын асуудал, дэвшүүлсэн таамаглал, зорилго, зорилт, хэрэглэсэн онол, үзэл баримтлал, үндсэн ухагдахуунууд, судалгааны ажлын ерөнхий бүтэц, агуулгын талаарх товч мэдээллийг багтаасан байна. Үүнд:

- Сэдвийг сонгосон үндэслэл буюу яагаад энэ сэдвээр судалгаа хийж байгаагаа тодруулах
- Судлагдсан байдлын тойм
- Судалгааны ажлын зорилго
- Судалгааны ажлын зорилтууд
- Судалгааны объект
- Судалгааны ажлын онолын ухагдахуун ба загвар
- Эмпирик судалгааны арга, аргазүй
- Судалгааны таамаглалууд
- Судалгааны шинэлэг тал
- Судалгааны ажлын практикийн ач холбогдол.

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ: СУДЛАГДСАН БАЙДАЛ. Судалгааны асуудлын харьяалагдах судалгааны талбарын судлагдсан байдлыг бүхэлд нь хамрах дэлгэрэнгүй, оновчтой танилцуулгыг **онол** болон **практикийн** түвшинд хийнэ. Сэдвийн хүрээнд хийгдсэн гол судалгааны ажлуудыг он цагийн дарааллаар эмх цэгцтэй бичсэн байна.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ: ОНОЛЫН УХАГДАХУУН БА ЗАГВАР. Судалгаанд ашиглагдах онолын үндсэн ухагдахуунууд, тэдгээрт тулгуурласан гол онолын загваруудын тавил, үр дүн, дүгнэлтийн талаар бичнэ.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ: ЭМПИРИК СУДАЛГААНЫ АРГА, АРГАЗҮЙ. Энэ бүлэг нь судалгааны асуудлыг шийдвэрлэх бололцоотой эмпирик судалгааны арга, аргазүйгээс бүрдэнэ. Тодруулбал, судалгаанд ашиглах арга-зүйгээ дэлгэрэнгүй тайлбарлах, судалгааны асуудалтай хэрхэн нийцэж байгаа талаар тодорхой бичнэ.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ: ЭМПИРИК СУДАЛГАА. Судалгаанд ашиглаж буй өгөгдлийн сонгосон үндэслэл, түүний эх сурвалж, боловсруулалт, үзүүлэлт бүрийн тайлбар, нэгж, тодорхойлогч статистикийн утгуудыг дэлгэрэнгүй бичиж, хүснэгт, графикаар дүрслэн үзүүлж, үнэн бодит, найдвартай эсэхийг батлан үзүүлсэн байна. Онол, эмпирик судал-гааны аргазүйд тулгуурлан эконометрикийн үнэлгээ, харьцуулалт зэргийг хийсний үндсэн дээр таамаглалаа шалган, үр дүн гаргаж авах, задлан шинжилж, ямар дүгнэлт, томъёололд хүрснээ тодруулна. Энэ бүлэгт шинжилгээний үр дүндээ тулгуурлан судалсан асуудлыг шийдвэрлэх бодлогын хувилбар, зөвлөмжийг гаргана.

ДҮГНЭЛТ, САНАЛ: Судалгааны ажлын ерөнхий дүгнэлт болон цаашид тухайн сэдэв, чиглэлээр ямар асуудал дэвшигдэн гарч байгааг тодорхойлно. Өөрөөр хэлбэл, судалгаанаас гарч байгаа ерөнхий дүгнэлт, онол, практикт оруулж буй хувь нэмэр, тухайн нөхцөл байдлыг сайжруулахад шаардлагатай санал, туршлага болон цаашид шийдвэрлэх шаардлагатай судалгааны шинэ асуудлуудыг багтаана.

Дүгнэлтийг бичихдээ: **(i)** судалгааны асуудалтай холбоотой онол, судалгааны ажлуудын талаар 1-2 дүгнэлт, **(ii)** нөхцөл байдал буюу өнөөгийн байдлын талаар үзүүлэлтүүд дээр хийсэн статистик шинжилгээний үндсэн дээр 1-2 дүгнэлт, **(iii)** эконометрикийн болон бусад шинжилгээний үндсэн дээр гарч буй үр дүнтэй холбоотой 1-3 дүгнэлт, **(iv)** асуудлыг шийдвэрлэх арга замын талаар 2-4 санал гаргана.

ТӨГСГӨЛ ХЭСЭГ

ХАВСРАЛТ: Судалгааны ажлын бусад хэсэгт оруулахад уншигч, суд-лаачдын анхаарлыг сарниулж болох, сэдэв, агуулгыг ойлгоход зайлшгүй шаардлагатай хүснэгт, график, диаграмм, судалгааны асуулга, ярилцлагын материал, тэмдэглэл, хэрэглэсэн тоног төхөө-рөмж, программ хангамжийн үндсэн шинж зэргийг багтаана.

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ: Шууд ба шууд бус хэлбэрээр ашигласан материалуудыг (эрдэм шинжилгээний өгүүлэл, судалгааны тайлан, ном, өгөгдлийн эх сурвалж гэх мэт) **АРА** загварын дагуу бичнэ.